



POHJOIS-KARJALA  
Maakuntaliitto



# ***POKAT2025 -maakuntaohjelman työohjelma***

2020

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto  
Pielisjoenlinna  
Siltakatu 2  
80100 JOENSUU

Teksti: Pia Pitkänen

Kansi Taitto  
Laura Jussila

Kuvat  
Jarno Artika

## Sisällysluettelo

1.	Maakuntaohjelman laadinta kaudella 2022–2025.....	3
1.1.	Maakuntaohjelman valmistelu.....	3
1.2.	Maakuntaohjelman sisältö.....	3
1.3.	Älykkään erikoistumisen strategian päivitys ohjelmakaudelle 2021–2027.....	4
1.4.	Aluekehittämisen uudistuva toimintamalli.....	5
1.5.	Vaikuttavuustavoitteet ja tunnusluvut.....	5
1.5.1.	Pieni aluepolitiikka - hankerahoituksen seuranta.....	6
1.5.2.	Suuri aluepolitiikka – edunvalvonta.....	7
1.5.3.	Tilastoseuranta – maakuntaohjelman seurantaindikaattorit ja tavoitteet.....	8
1.6.	Valmisteluaikataulu.....	8
2.	Maakuntaohjelma POKAT2025 laadinta.....	9
2.1.	Maakuntaohjelman perustana oleva aineisto.....	9
2.1.1.	Pohjois-Karjalan strategia 2040.....	9
2.1.2.	Maakuntakaavatyö.....	9
2.1.2.	Maakuntaohjelma POKAT2021 arvioinnin tulokset.....	10
2.1.3.	Maakuntaohjelma POKAT2021 alastrategiat ja tiekartat.....	10
2.2.	Maakuntaohjelman sisältö.....	11
2.3.	Valmistelun sidosryhmäyhteistyö.....	12
2.4.	Maakuntaohjelman aikataulu.....	15

## Lisätiedot

[www.pohjois-karjala.fi/maakuntaohjelma](http://www.pohjois-karjala.fi/maakuntaohjelma)

Syyskuun alussa avautuu sivusto [www.pohjois-karjala.fi/pokat2025](http://www.pohjois-karjala.fi/pokat2025)

Kehittämisohtaja Eira Varis, puh. 050 307 4806, eira.varis(at)pohjois-karjala.fi

Aluekehitysasiantuntija Pia Pitkänen, puh. 040 559 2210, pia.pitkanen(at)pohjois-karjala.fi

Ympäristöselostus: ympäristösuunnittelija Jukka Nykänen, puh. 050 447 8303, jukka.nykanen(at)pohjois-karjala.fi

## 1. Maakuntaohjelman laadinta kaudella 2022–2025

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt 8.6.2020 päivätyllä ohjeella (VN/13905/2020-TEM-1) maakuntien liittoja valmistelemaan maakuntaohjelmat vuosille 2022–2025. Osallistavassa prosessissa valmisteltava maakuntaohjelma sisältää alueen mahdollisuuksiin ja tarpeisiin, kulttuuriin ja muihin erityispiirteisiin perustuvat kehittämisen tavoitteet ja kuvauksen keskeisistä toimenpiteistä niiden saavuttamiseksi.

Voimassa olevat maakuntaohjelmat 2018–2021 laadittiin valmistauduttaessa itsehallinnollisten maakuntien muodostamiseen. Tuolloisessa tilanteessa laadittujen ohjelmien jälkeen on tarve perusteelliselle prosessille, jossa aluekehittämisen pidemmän aikavälin maakuntasuunnitelmaan tai -strategiaan perustuvia tavoitteita ja valintoja käydään läpi ja konkretisoidaan uudeksi maakuntaohjelmaksi. Prosessissa huomioidaan myös vuoden 2021 alussa voimaantuleva aluekehittämislaki.

Maakuntaohjelmien valmistelun yhteydessä maakuntien liittoja pyydetään päivittämään älykkään erikoistumisen strategiansa EU:n ohjelmakautta 2021–2027 varten. Päivitetty strategia tulee liittää osaksi maakuntaohjelman kokonaisuutta.

### 1.1. Maakuntaohjelman valmistelu

Maakuntaohjelma valmistellaan yhteistyössä kuntien, valtion viranomaisten ja alueiden kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen sekä muiden vastaavien tahojen kanssa. Lapin maakunnassa saamelaiskulttuuria koskevan osan valmistelee saamelaiskäräjät. Maakuntaohjelma laaditaan kunnanvaltuuston toimikausittain neljäksi vuodeksi. Maakuntaohjelman hyväksyy maakunnan liiton ylin päättävä toimielin. Maakuntaohjelmaa tarkistetaan ohjelmakauden aikana tarvittaessa aluekehittämispäätöksen perusteella sekä tarvittaessa muulloinkin.

Maakuntaohjelma laaditaan siten, että varmistetaan sen vaikuttavuus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja tarvittavin osin aluehallintovirastojen strategisten ohjausasiakirjojen painopisteisiin ja sisältöön. Maakuntaohjelmatyön ja ELY-keskusten strategisten tavoitteiden tarkastelemiseksi yhtenä kokonaisuutena järjestetään ao. organisaatioille yhteinen tilaisuus syksyn 2020 aikana.

Uuden ohjelman valmistelussa tulee hyödyntää voimassa olevan ohjelman ulkopuolista tai vertaisarviointia. Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma POKAT2021 arviointi laadittiin keväällä 2020 ja hyväksyttiin maakuntahallituksessa 18.5.2020 (§83).

### 1.2. Maakuntaohjelman sisältö

Maakuntaohjelmien rakenne määritellään tarkemmin alueiden kehittämisestä annetulla asetuksella (356/2014 10 §). Asetuksessa kuvatut sisältöelementit ovat edelleen päteviä, mutta käynnissä olevan lakivalmistelun myötä myös maakuntaohjelmaa koskeva säädösperusta tulee päivittämään vuoden 2021 alusta voimaan tulevan uuden lain myötä.

Maakuntaohjelmassa esitetään maakunnan erityispiirteisiin ja mahdollisuuksiin perustuvat alueen kehittämisen tavoitteet. Maakuntaohjelmassa tulee huomioida hallituksen keväällä 2020 antama päätös aluekehittämisen painopisteistä ja sen toteuttaminen maakunnassa.

Aluekehittämisen painopisteitä kaudelle 2020–2023 ovat:

1. Ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen
2. Kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet
3. Uudistuva elinkeinoelämä ja TKI-toiminnan vauhdittaminen
4. Osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana
5. Osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy

Alueen elinvoimaisuuden kannalta keskeisten hyvinvoinnin, osaamisen, työllisyyden ja elinkeinoelämän uudistumisen ohella keskeisenä tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Kestävä kehitys ja digitalisaatio ovat päätöksessä kaikkia painopisteitä poikkileikkaavia teemoja. Maakuntaohjelmassa kuvataan, kuinka painopisteitä toteutetaan alueen lähtökohdista. Pohjois-Karjalan nykyinen maakuntaohjelma POKAT2021 laadittiin edellisen aluekehittämissäätöksen pohjalta, mikä oli toimiva lähtökohta ohjelmatyölle.

Valtio solmii hallitusohjelman mukaiset osaamis- ja innovaatiovetoiseen kasvuun tähtäävät ekosysteemisopimukset yliopisto- ja yliopistokeskuskaupunkien kanssa. Ekosysteemisopimuksen sisältö ja mahdollinen muun sopimuksellisen yhteistyö tulee sovittaa yhteen maakuntaohjelman kanssa. Ohjelmassa tulee huomioida myös kaupunki-, maaseutu- ja saaristolitiikan linjaukset ja ohjelmatyö. Maakuntaohjelma myös sovittaa yhteen kansallisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan tavoitteita ja toimenpiteitä maakunnassa.

Vuoden 2020 alun koronapandemiolla on merkittäviä vaikutuksia aluetalouteen. Korjaavat toimenpiteet käynnistyvät välittömästi akuutin kriisivaiheen jälkeen, mutta pidemmän aikavälin tavoitteet ja jälleenrakennustoimet positiivisen talous-, työllisyys- ja investointikehityksen aikaansaamiseksi ja muutosjoustavuuden vahvistamiseksi tulee huomioida maakuntaohjelmassa. Pohjois-Karjala sai ensimmäisenä maakunnista valmiiksi oman koronaselvitytymissuunnitelmansa, joka hyväksyttiin maakuntahallituksessa 15.6.2020 (§100)

### 1.3. Älykkään erikoistumisen strategian päivitys ohjelmakaudelle 2021–2027

EU:n komission esityksen mukaisesti kansallisen tai alueellisten älykkään erikoistumisen strategioiden hyvä hallinta on yksi edellytyksistä, joka jäsenmaan tulee täyttää EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmakaudella 2021–2027 alkaessa.

Alueellisen innovaatiotoiminnan valintoja ja kehittämistä koskevat strategiat kytkeytyvät maakuntaohjelmatyöhön ja ovat sisällöltään maakuntaohjelmatyön ydintä. Useissa maakunnissa strategiat ovat jo nyt osa maakuntaohjelmaa. Uuden maakuntaohjelman valmistelun myötä tavoitteena on yhdenmukaistaa käytäntöjä ja tuoda älykkään erikoistumisen strategia osaksi maakuntaohjelmaa kaikissa maakunnissa.

Pohjois-Karjalassa älykkään erikoistumisen strategia on aina ollut osa maakuntaohjelmaa ja sen lähtökohtana ovat alueen tunnistetut vahvuusalueet. Älykkään erikoistumisen strategian laadinnassa varmistetaan yhteydet niin EU:n alue- ja rakennepolitiikkaan, Pohjois-Karjalan strategia 2040, Itä- ja Pohjois-Suomen yhteiseen älykkään erikoistumisen toimintamalliin



(ELMO) kuin kansallisiin (mm. TKI-tiekartta) kuin kansainvälisiin strategioihin (erityisesti EU-taso).

#### 1.4. Aluekehittämisen uudistuva toimintamalli

Aluekehittämisen lainsäädännön uudistuksen yhteydessä esitetään otettavaksi käyttöön toimintamalleja, jotka lisäävät valtion ja maakuntien liittojen sekä muiden aluekehittämistoimijoiden välistä vuorovaikutusta. Näistä merkittävin on aluekehittämisen keskustelut, joita on tarkoitus käydä säännöllisesti. Ensimmäiset keskustelut tullaan käymään kokeiluna jo syksyllä 2020. Keskustelujen yhteiseen valmisteluun kuuluu aluekehityksen tilannekuvan päivitys. Syksyn 2020 keskusteluissa sisällöt painottuvat aluekehittämissäätöjen toimeenpanoon sekä koronakriisin jälkeiseen elvytykseen. Jatkossa aluekehittämisen keskustelut toimivat foorumina myös keskeisille maakuntaohjelmien toimeenpanoon liittyville kysymyksille. Maakuntaohjelmatyön ja aluekehittämisen keskustelujen pohjustamiseksi järjestetään aluekehittäjiä laajalti yhteen kokoavat aluekehittämissäpäivät lokakuussa 2020.

Maakuntaohjelmaa valmisteltaessa tulee huomioida, että maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmasta laatimisesta lakisääteisenä asiakirjana ollaan uudistuvan lainsäädännön myötä luopumassa. Se korvautuu toisaalta em. aluekehittämiskeskusteluilla ja toisaalta EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman rahoituksen kohdentamista koskevalla rahoitussuunnitelmalla, josta säädetään tarkemmin jatkossa VN:n asetuksella.

Pohjois-Karjalassa maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmat on laadittu laajalla sidosryhmäyhteistyöllä, johon kuuluu maakuntaohjelman asiantuntijatoiminta (305 henkilöä), kunnat ja maakunnan yhteistyöryhmä MYR ja sen sihteeristö. Toimintamalli on todistanut arvonsa yhteisen tahdonmuodostuksen välineenä ja sitouttamisen työkaluna. Prosessi kehittyi jatkuvasti.

#### 1.5. Vaikuttavuustavoitteet ja tunnusluvut

Valtioneuvoston asetuksessa alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista todetaan, että maakuntaohjelman tulee sisältää ohjelman määrällistä ja laadullista seurantaa varten tarvittavat vaikuttavuustavoitteet ja niitä koskevat mittarit. Maakuntaohjelmassa kuvataan näihin perustuen aluekehityksen tilannekuva. Maakuntaohjelman etenemistä seurataan vaikuttavuustavoitteiden ja mittareiden valossa. Maakunnat määrittävät maakuntaohjelman seurannassa käyttämänsä vaikuttavuustavoitteet ja seurantatiedot siten, että ne kuvaavat monipuolisesti alueen kehitystä ja aluekehittämisen tavoitteiden edistymistä. Maakuntaohjelman laadinnassa tulee käyttää ainakin sellaisia vaikuttavuustavoitteita ja mittareita, jotka kuvaavat:

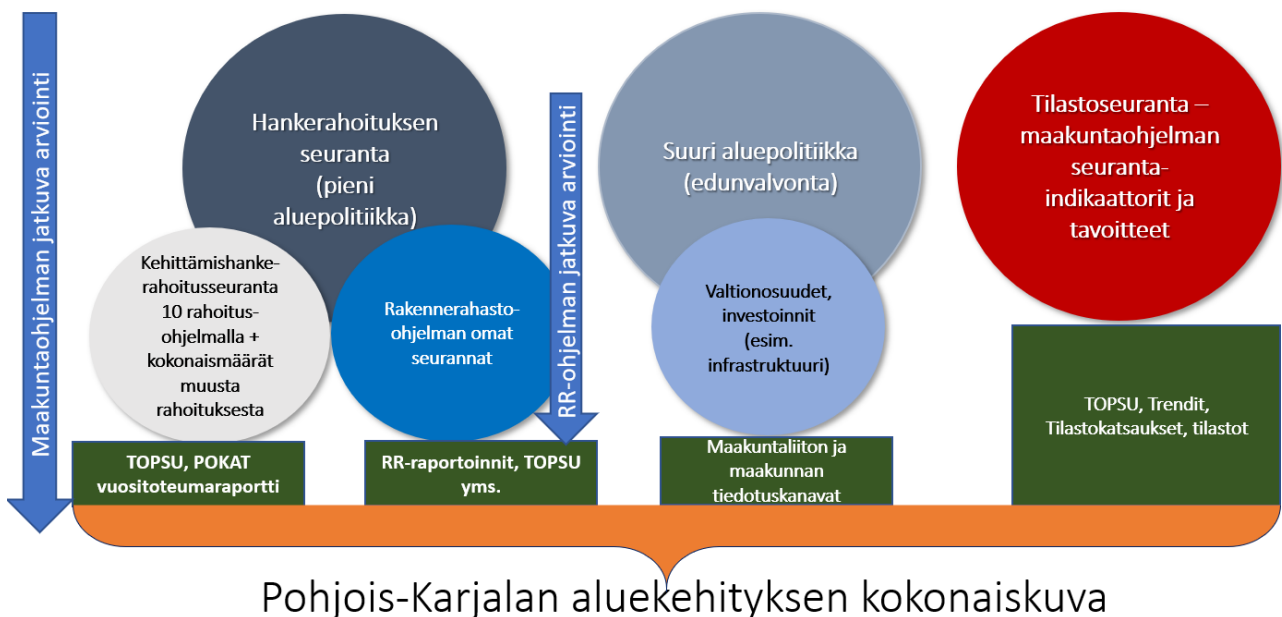
- 1) alueiden taloutta ja kilpailukykyä;
- 2) työmarkkinatilannetta;
- 3) väestönkehitystä ja hyvinvointia;
- 4) sosiaalista osallisuutta; ja
- 5) vähähiilistä taloutta ja ympäristön kestävää kehitystä.

Seurannassa tulee hyödyntää aluekehityksen määrällisen tilannekuvan mittaristoa, joka kattaa väestökehityksen, aluetalouden, osaamisen ja uudistumisen, hyvinvoinnin ja terveyden sekä elinympäristön.

Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman seurantajärjestelmä päivitettiin uudelle maakuntaohjelmakaudelle 2018–2021. Maakuntaohjelman seurantajärjestelmän tavoitteena on luoda kokonaiskuva Pohjois-Karjalana aluekehityksestä, mikä mahdollistaa niin toiminnan vaikuttavuuden arvioinnin kuin tulevaisuuden ennakkoinnin. Seurantajärjestelmää kehitetään myös maakuntaohjelmakaudella 2025.

Tiivistetysti maakuntaohjelman seurantajärjestelmä näyttää seuraavalta:

## Maakuntaohjelman seurantajärjestelmä Pohjois-Karjalassa



Maakuntaohjelman rahoituslähteet tulevat ns. pienen ja suuren aluepolitiikan kautta. Pieneen aluepolitiikkaan luetaan kuuluvaksi erilainen hankerahoitus, suureen valtionosuudet ja investoinnit. Pieneen aluepolitiikan rahoituksesta suurin osa on EU:n hankerahoitusta. EU:n aluepolitiikan suuntaviivoilla on Suomen alueille suuri merkitys, koska kansallisen aluepolitiikan alasajon jälkeen Suomen aluepolitiikan sisällöstä ja rahoituksesta päätetään pitkälti EU:ssa. Sekä suuri että pieni aluepolitiikka vaatii pitkäjänteistä edunvalvontatyötä.

### 1.5.1. Pieni aluepolitiikka - hankerahoituksen seuranta

Hanketarkastelut tehdään osana maakuntaohjelman seurantaa ja niitä raportoidaan kahdesti vuodessa, alkuvuodesta maakuntaohjelman toteumaraportissa ja syksyllä osana maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmaa. Kehittämishankkeiden osalta seuranta tehdään 10 rahoitusohjelmalla:

EU-rahoitus:

- Euroopan aluekehitysrahasto
- Euroopan sosiaalirahasto
- Euroopan maaseuturahasto

- Karelia CBC (+ muut CBC ohjelmat)
- Pohjoinen Periferia ja Arktinen
- Interreg Itämeren alueen ohjelma
- Interreg Europe
- Horizon 2020

Kansallinen rahoitus:

- ALKO ja AKKE ohjelmat (alueellinen innovaatiotoiminnan tuki)

Maakunnan rahoitus:

- Pohjois-Karjalan Tulevaisuusrahasto

Hankeseurantaa on tehty tässä laajuudessa vuodesta 2016 alkaen kahdella maakuntaohjelmakaudella. Aiemmin seurantaa tehtiin rakennerahasto-ohjelman, kansallisen rahoituksen (maakunnan kehittämisraha) ja kuntarahoituksen (Tulevaisuusrahasto) hankkeilla. Kehittämishankkeista suurin osa on muita kuin maakuntaliiton itsensä rahoittamia tai toteuttamia hankkeita.

Käytännössä seuranta työkalu on yksi iso Excel -tiedosto, jossa hankkeet on jaoteltu maakuntaohjelman tavoitteittain huomioiden sen, että hankkeella voi olla rajapintoja useamman tavoitteen kanssa. Näissä tapauksissa rahoitus jaetaan kaikkien niiden tavoitteiden kanssa, jota hanke rahoittaa. Seuranta tuottaa tarkat hankemäärät ja hankerahoitusmäärät painopisteittäin ja mahdollistaa monenlaiset analyysit.

Maakuntaohjelmaa toteutetaan myös muulla hankerahoituksella kuin kehittämishankerahoituksella. Maakuntaohjelman seurannassa nämä raportoidaan erikseen kohdassa muu hankerahoitus. Tätä rahoitusta on esimerkiksi rakennerahastojen ja maaseuturahaston yritystuet ja Leader -ohjelman rahoittamat maaseudun kehittämishankkeet.

Maakuntaohjelman hanketoteuma raportoidaan kahdesti vuodessa, alkuvuodesta maakuntaohjelman vuositoteumaraportissa ja syksyllä osana maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmaa. Aineistoa hyödynnetään myös mm. maakuntaohjelman asiantuntijaryhmien työskentelyssä.

Tiedon raportointikeinona rakennerahasto-ohjelman osalta on lisäksi olemassa erillinen netissä toimiva hankevisualisointi, josta voi poimia erilaisia hanketietoja teemoittain. Rakennerahasto-ohjelmassa tehdään myös paljon erilaista ohjelmatyöhön kuuluvaa toteumaraportointia.

### 1.5.2. Suuri aluepolitiikka – edunvalvonta

Suuri aluepolitiikka kattaa kaikki ne valtion toimenpiteet, joita ei välttämättä kohdisteta suoraan alueittain, mutta joilla siitä huolimatta on merkittäviä alueellisia vaikutuksia. Yleisessä kielenkäytössä aluepolitiikaksi mielletään vain pieni aluepolitiikka, vaikka se kattaa pienen osan kaikesta siitä rahoituksesta, jolla valtio suoraan tai välillisesti vaikuttaa maan eri osien kehittymiseen.



Suurta aluepolitiikkaa edustavat erilaiset valtionosuudet ja investoinnit, esim. infrastruktuuriin. Suuren aluepolitiikan aikajänne on investointien osalta pitkä, mutta edunvalvontatyötä vaativaa.

Suuren aluepolitiikan toteumaa seurataan osana maakuntaliiton ja yhteistyöverkoston toimintaa ja siitä raportoidaan maakuntaliiton ja maakunnan tiedotuskanavissa.

### 1.5.3. Tilastoseuranta – maakuntaohjelman seurantaindikaattorit ja tavoitteet

Tilastoseuranta on keskeinen osa maakuntaohjelman (POKAT2021) toteuman seurantaa. Tilastoseuranta on kattava ja sisältää:

- Väestön kehitys ja hyvinvointi
- Aluetalous ja kilpailukyky
- Työmarkkinatilanne
- Sosiaalinen osallisuus
- Vähähiilinen talous ja ympäristön kehitys

Lisäksi seurataan maakunnan väestöä, työvoimaa, työllisyyttä, huoltosuhdetta ja aluetuotetta 2000–2040 aikajänalla. Kyseinen indikaattoritaulukko on tavoite/ennuste aikavälillä 2020–2040.

Kerätty tieto raportoidaan maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmassa vuosittain, Trendit lehdessä vuosittain, tilastokatsauksissa neljännesvuosittain ja maakuntaliiton sivuilta löytyvässä tilastoaineistoissa. Päivitykset tehdään heti uuden aineiston tullessa saataville.

## 1.6. Valmisteluaikataulu

Maakuntaohjelmien valmistelu suositellaan käynnistettävän välittömästi, jotta työ on mahdollista toteuttaa huolella ja vuorovaikutteisesti yhdessä sidosryhmien kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriö voi täydentää maakuntaohjelmien laadintaa koskevaa ohjeistusta, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi esimerkiksi uudistuvan säädösperustan vuoksi. Aluekehittämislain (7/2014) mukaan maakuntaohjelma tulee hyväksyä kunnanvaltuuston toimikauden alkamisvuotta seuraavan vuoden ensimmäisellä puoliskolla. Nyt valmisteltavat maakuntaohjelmat suositellaan hyväksymään kuitenkin jo vuoden 2021 loppuun mennessä, mikäli tämä on valmistelun edellyttämä sidosryhmäyhteistyö huomioiden mahdollista.

POKAT2025, Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma vuosille 2022–2025 valmistelu on aikatauluineen kuvattu seuraavassa luvussa. Maakuntaohjelma on tarkoitus hyväksyä loppuvuodesta 2021.

## 2. Maakuntaohjelma POKAT2025 laadinta

### 2.1. Maakuntaohjelman perustana oleva aineisto

#### 2.1.2 Pohjois-Karjalan strategia 2040

POKAT2025 maakuntaohjelman valmistelussa hyödynnetään laaja-alaisesti olemassa olevaa aineistoa. Keskeisin näistä on vuoden 2020 lopulla valmistuva Pohjois-Karjalan strategia 2040, jossa osoitetaan maakunnan tavoiteltu kehitys. Pitkän aikavälin maakuntasuunnitelman laatiminen perustuu kahteen lakiin: maankäyttö- ja rakennuslakiin sekä lakiin alueiden kehittämistä ja rakennerrahastotoiminnan hallinnoinnista.

Tavoitteena on ollut valmistella uusi Pohjois-Karjalan strategia 2040. Pohjois-Karjalassa edellinen maakuntasuunnitelma, Pohjois-Karjalan strategia 2030, valmistui vuonna 2010.

Pohjois-Karjalan pitkän aikavälin kehityksen kannalta väestökysymys on monellakin tavalla ratkaiseva. Väestön keskittyminen, työikäisen määrän väheneminen ja ikääntyminen ovat keskeisiä tekijöitä alueiden elinvoiman ja tulevaisuuden kannalta. Väestön tavoitellun kehityksen lisäksi strategiaa on valmisteltu neljän eri erityisteeman kautta:

1. Ilmastokestävyys
2. Kestävä aluerakenne ja saavutettavuus
3. Tulevaisuuden hyvinvoiva väestö
4. Tulevaisuuden elinvoima

Strategiassa on tavoitteena hahmottaa Pohjois-Karjalan iso kuva ja kuvata maakunnan tavoiteltu kehitys vuoteen 2040.

Maakunnan kehityksen kannalta keskeisiä haasteita ovat:

- Väestörakenne, kaupungistuminen, työikäisten määrän väheneminen, ikääntyminen ja julkisen talouden rajallinen kantokyky
- Ilmastonmuutos haastaa arjen ja elinkeinot
- Hyvinvoinnin ongelmat ja sitkeä työttömyys
- Elinkeinoelämän pärjääminen globaalissa kilpailussa

Tulevaisuuden elinvoiman ja hyvinvoinnin kannalta keskeinen kysymys onkin, mitä voimme tehdä näiden haasteiden voittamiseksi. Strategian punaisena lankana on maakunnan tavoiteltu kehitys ja haluttu muutos. Pohjois-Karjalan strategia 2040 valmistuu vuoden 2020 lopussa.

#### 2.1.2. Maakuntakaavatyö

Pohjois-Karjalan maakuntakaavatyötä varten on laadittu ja on laadinnassa lukuisia selvityksiä, jotka löytyvät sivulta [www.pohjois-karjala.fi/maakuntakaava](http://www.pohjois-karjala.fi/maakuntakaava) mm. kohdasta maakuntakaavan seurantaraportti.

Parhaillaan laaditaan [Pohjois-Karjalan kokonismaakuntakaavaa 2040](#) (kokonismaakuntakaava), joka hyväksytyksi tultuaan ja sen jälkeen saatuaan lainvoiman tulee kumoamaan kaikki voimassa olevat maakuntakaavat lukuun ottamatta 3.vaihemaakuntakaavan tuulivoimaloiden alueita. Tavoitteena on hyväksyä maakuntakaava 2040 maakuntavaltuustossa sen seuraavassa kokouksessa syyskuun alussa 2020.

Maakuntahallitus käynnisti 18.5.2020 vaihemaakuntakaavan eli Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 1.vaihe, jonka pääteemoina ovat turve, arvokkaat suot ja rakennettu kulttuuriympäristö. Kaavan valmistelutilannetta voi seurata vaihemaakuntakaavan alasivuilla.

### 2.1.2. Maakuntaohjelma POKAT2021 arvioinnin tulokset

Laki alueiden kehittämisestä (7/2014, Laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista) linjaa, että maakuntaohjelmalle on tehtävä arviointi kerran sen toteutusjaksolla. Koronatilanteen vuoksi maakuntaohjelman arviointi tehtiin kokonaan Pohjois-Karjalan maakuntaliiton omana työnä kahden erillisen vertaisarviointijärjestelyn rauettua. Arviointi se sisältää ulkoisen arvioinnin (POKAT2021 ryhmät, yhteensä 305 henkilöä) sekä itsearviointia maakuntaliiton Edistäjät ryhmän toimesta.

Maakuntaohjelman arviointikysely ehdittiin tehdä juuri ennen koronakriisin puhkeamista. Hyvinvointi, elinvoimaisuus ja saavutettavuus ovat kyselyissä aina kärjessä, mutta on mahdollista, että koronakriisin vuoksi esimerkiksi ruokaan ja turvallisuuteen liittyvät teemat olisivat nousseet enemmän esille. Kuitenkin nykyisessä toimintaympäristössä muutos on pysyvä tila, voisi jopa ajatella, että ainoa varmasti pysyvä tila. Kehittämistyössä tarvitaan joustavuutta, soveltamista ja ennakointia. Rakenteisiin panostaminen on tärkeää, jotta muutoksiin voidaan reagoida vahvalta pohjalta. Keskeisiä rakenteita ovat esimerkiksi osaamiseen, saavutettavuuteen, tietoliikenneyhteyksiin, innovaatio ekosysteemeihin ja koulutukseen liittyvät toimet.

Maakunnan liitto on avainasemassa luottamuksen rakentamisessa ja yhteistyön fasilitoimisessa. Tässä ohjelmatyöllä, erityisesti kehittämistavoitteita linjaavalla maakuntaohjelmatyöllä on keskeinen rooli. Maakunnan liitoilla on aluekehittämistä maakuntatasolla koordinoivana tahona myös luonteva rooli vastata maakuntaohjelman (sekä laajemminkin aluekehittämisen) seurantajärjestelmän kehittämisestä ja koordinoinnista.

Arvioinnin johtopäätökset ovat:

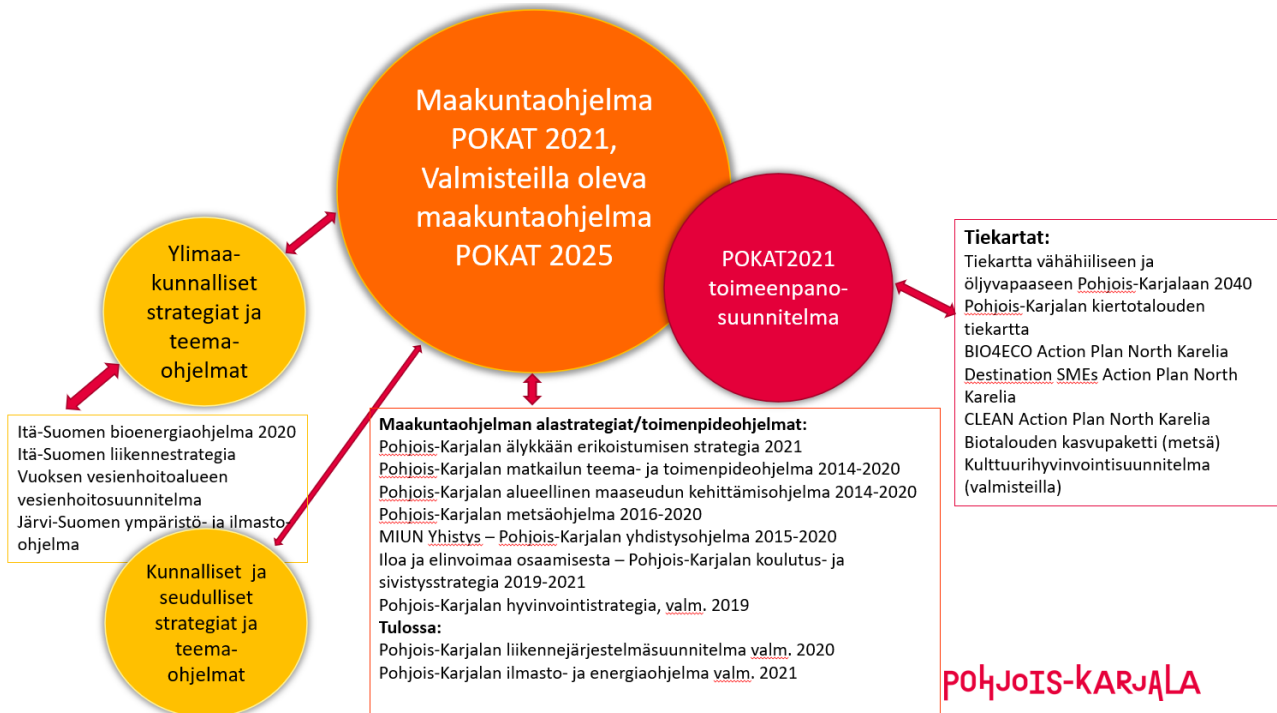
- Toimivat rakenteet – aluekehityksen varmuusvarasto muutostilanteessa.
- Riittävät resurssit kehittämistoiminnan mahdollistajana - maakunnan toimijoilla tulee siis olla käytettävissään riittävät kehittämisresurssit ja osaaminen niiden monipuoliseen käyttöön.
- Yhteistyö toimintatapana ja lisäarvon tuottajana.
- Toimintaympäristön moninaisuuden ja muuttuvuuden tunnistaminen.
- Älykkään erikoistumisen käsitteen merkityksen muutos huomioitava uudessa maakuntaohjelmassa, POKAT2025.

Arvioinnin tuloksia tullaan hyödyntämään vuonna 2021 laadittavassa POKAT2025 maakuntaohjelmassa, jonka toteutus käynnistyy v. 2022. Tuloksia on osin hyödynnetty myös tänä vuonna valmistuvassa Pohjois-Karjalan strategia 2040.

### 2.1.3. Maakuntaohjelma POKAT2021 alastrategiat ja tiekartat

Maakuntaohjelma POKAT2025 laadinnassa hyödynnetään myös maakuntaohjelma POKAT2021 aineistoja, erityisesti sen painopistekohtaisia strategioita ja tiekarttoja. Uusimmat strategiat ovat koulutus- ja sivistysstrategia (2019) ja hyvinvointistrategia (2019), vuonna 2020 valmistuu liikennejärjestelmäsuunnitelma ja vuoden 2021 alussa ilmasto- ja energiaohjelma. Tiekartat ovat suurimmalta osaltaan Pohjois-Karjalan maakuntaliiton hankkeiden tuottamia maakuntaohjelman toimenpanosuunnitelman yksittäisiä tavoitteita

konkretisoivia toimintasuunnitelmia. Vuoden 2020 lopussa valmistuu kulttuurihyvinvointisuunnitelma.



Kuten kuvio, osoittaa, mukana ovat myös ylimatekunnalliset strategiat ja teemaohjelmat sekä kunnalliset ja seudulliset strategiat ja teemaohjelmat.

Keskeisiä maakunnallisia strategioita ovat Pohjois-Karjalan metsäohjelma ja Pohjois-Karjalan maaseutuohjelma.

## 2.2. Maakuntaohjelman sisältö

Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma perustuu valtakunnalliseen alueiden kehittämispäätökseen 2020-2023, Kestävät ja elinvoimaiset alueet. Maakuntaohjelmassa määritellään, miten päätöksen tavoitteet toteutetaan Pohjois-Karjalan kontekstissa. Tässä ovat mukana myös luvussa 2.1. esitetyt aineistot.

Valtioneuvoston 19.3.2020 hyväksymä aluekehittämispäätös on alueiden kehittämislain (7/2014 6 §) mukainen valtioneuvoston päätös, joka määrittää hallituskaudella toteutettavat aluekehittämisen painopisteet ja tavoitteet. Aluekehittämispäätöksellä luodaan edellytyksiä taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväälle tulevaisuudelle sekä turvataan asukkaiden hyvinvointia ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä Suomen kaikilla alueilla. Kunnianhimoisten kestävä kehityksen, talouskasvun, ilmastonmuutoksen hillinnän, työllisyyden, osaamisen ja osallisuuden tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan pitkäjänteisyyttä. Siksi päätöksessä katsotaan myös pidempää aikajaksoa, vuoteen 2030.

Aluekehittäminen sisältää eri hallinnonalojen ja maakuntien liittojen tavoitteiden ja toimien tarkastelemisen kokonaisuutena sekä valtakunnallisesta että alueiden näkökulmasta. Ministeriöt huomioivat aluekehittämispäätöksen tavoitteet omassa ja hallinnonalansa

toimissa. Valtioneuvostossa aluekehittämisen kokonaisuudesta vastaa työ- ja elinkeinoministeriö.

Aluetasolla maakuntien liitot ovat aluekehittämisviranomaisia ja vastaavat aluekehittämisen strategisesta kokonaisuudesta. Aluekehittämisen painotukset ja tavoitteet maakunnissa määritellään maakuntaohjelmassa. Maakuntien liitot huomioivat aluekehittämispäätöksen omassa työssään ja edistävät alueillaan päätöksen toteutumista yhdessä kuntien, ELY-keskusten, AVI:en ja muun valtion aluehallinnon sekä muiden kehittäjäorganisaatioiden kanssa.

Hallitusohjelman mukaan aluekehittämisen lähtökohtana ovat alueiden vahvuudet ja erityispiirteet (paikkaperustaisuus). Maakunnat ovat määritelleet kasvu- ja vahvuusalueensa maakuntaohjelmissa ja älykkään erikoistumisen strategioissa, jotka suuntaavat alueella käytettävissä olevia resursseja innovaatioiden, investointien ja työpaikkojen luomiseksi.

Aluekehittämispäätöksen painopisteet ja strategiset nostot:

- Ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen
- Kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet
- Uudistuva elinkeinoelämä ja TKI-toiminnan vauhdittaminen
- Osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana
- Osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy
- Kaikkia päätöksen painopisteitä läpileikkaavat teemat ovat kestävä kehitys ja digitalisaatio.

Valtakunnallinen aluekehittämispäätös on keskeisin tausta-asiakirja maakuntaohjelma POKAT2025, jossa linjataan, miten päätöstä toteutetaan Pohjois-Karjalan toimintaympäristössä. Pohjois-Karjalan strategia 2040 huomioidaan myös päätöksen linjaukset, sillä osa niistä ulottuu vuoteen 2030 saakka.

### 2.3. Valmistelun sidosryhmäyhteistyö

Maakuntaohjelmatyötä ohjaamaan perustetaan luottamushenkilöistä koostuva ohjausryhmä, jonka jäsenet maakuntahallitus nimeää käynnistäessään maakuntaohjelmatyön.

Maakuntaohjelma valmistellaan lain mukaisesti laajassa sidosryhmä- ja viranomaisyhteistyössä.

Valtioneuvoston antaman asetuksen viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (19.5.2005/347 3§) mukainen ympäristöarviointiin liittyvä viranomaisten yhteydenpito toteutetaan loppuvuodesta 2020 järjestämällä POKAT 2025 -maakuntaohjelman osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa koskeva viranomaisneuvottelu Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen ja Pohjois-Karjalan maakuntaliiton välillä.

Maakuntaohjelma POKAT2025 keskeinen valmisteluryhmä ovat maakuntaohjelman asiantuntijaryhmät. Pohjois-Karjalan maakuntaliitossa on toiminut vuodesta alkaen 1997 maakuntahallituksen koolle kutsumia asiantuntijaryhmiä, joiden tarkoituksena on vahvistaa aluekehittämisen sidosryhmäyhteistyötä. POKAT 2021 -maakuntaohjelman valmistuttua ryhmien toiminta ja pelisäännöt uudistettiin vastaamaan uuden maakuntaohjelman painopisteitä ja maakunnan kehittämisen tavoitteita. POKAT-ryhmien toiminnassa huomioitiin maakunnassa toimivat muut asiantuntijaryhmät, kuten kauppakamarin

valiokunnat, ja näin vältetään päällekkäistä toimintaa. Lisäksi ryhmien uudistamisella pyrittiin ennakoimaan toiminnan käynnistysajankohtana (v.2018) käynnissä olleen maakuntauudistuksen mahdollisia asiantuntijatarpeita.

POKAT-ryhmät toimivat kahdella tasolla: teemaryhminä ja asiantuntijaryhminä.

**POKAT – teemaryhmät:**

- Hyvinvointi
- Järjestöasian neuvottelukunta
- Koulutus- ja ennakointi
- Liikennejärjestelmä
- Venäjä

Teemaryhmillä on maakuntahallituksen nimeämä luottamushenkilö puheenjohtaja, vastuuhenkilö maakuntaliitossa ja nimeämispöytäkirjalla nimetty jäsenistö.

**POKAT-asiantuntijaryhmät:**

- Metsäbiotalous
- Teknologiateollisuus
- Kivi- ja kaivannaiset
- Kulttuuri ja identiteetti
- Matkailu
- Kansainvälisyys
- Luovat alat (ryhmä perustettiin toimijoiden aloitteesta loppukesästä 2018)
- Vetovoima
- Ilmasto- ja energiaryhmä (toiminta käynnistyi keväällä 2020)

Asiantuntijaryhmiin on kutsuttu jäsenistö painopisteen asiantuntemuksen mukaan ja heidän tulee edustaa eri toimijatahoja eri puolelta maakuntaa.

Molempien ryhmien tehtävät ovat identtiset. Ryhmien toiminnan tavoitteena on maakunnan kehittäminen vahvalla yhteistyöllä. Tavoitteena on eri ohjelmien kytkentöjen vahvistaminen, tiedonkulun parantaminen sekä toiminta yli sektori- ja aluerajojen. Ryhmien toiminta tukee osaltaan maakuntaliitolle aluekehityslainsäädännössä asetettua tehtävää vastata aluekehittämisen strategisesta kokonaisuudesta. Ryhmät seuraavat ja ohjaavat maakuntaohjelman toteumaa sekä antavat palautteensa oman aihealansa tekstiin maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmassa. Ryhmät tekevät tarvittaessa erillisen oman alansa toimintaohjelman (alastrategian), jonka maakuntahallitus hyväksyy osaksi maakuntaohjelman toteuttamista. Toimenpideohjelmien (alastrategioiden) laatimiseen on tehty erillinen ohjeistus, jota ryhmien tulee noudattaa. Ryhmät toimivat asiantuntijana edustamallaan alalla sekä edistävät alansa kehittämistavoitteiden toteutumista. Ryhmien jäsenet toimivat POKAT ryhmissä oman työnsä ohessa, osa heistä nimettyjä organisaatioiden edustajia (teemaryhmät) tai alan asiantuntijoita (asiantuntijaryhmät).

Edistäjä on maakuntaliitossa työskentelevä maakuntaohjelman painopisteen vastuuhenkilö, jonka tehtäviin kuuluvat maakuntaohjelman painopisteen sidosryhmäyhteistyö, verkostojen koordinointi, edunvalvonta, alan kehityksen seuranta ja uusien aloitteiden tekeminen sekä toimiminen maakuntaliiton rahoittamien ko. painopisteen hankkeiden vastuuhenkilönä.



Näiden lisäksi POKAT 2021 -ohjelman painopisteillä Turvallisuus, Ruoka ja Ympäristö toimi muun organisaation kuin maakuntaliiton vetämä työryhmä, joka osana toimintaansa käsittelee aihealan kehittämiskysymyksiä maakuntaohjelman näkökulmasta. Myös näillä ryhmillä oli oman Edistäjänsä maakuntaliitossa.

Lisäksi maakuntahallitus nimesi maakuntaohjelman ja sen alastrategioiden vaikutusten arviointia varten monipuolisesti eri asiantuntija-aloja käsittävän SOVA-ryhmän. Ryhmän toiminta perustuu lakiin viranomaisen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 8.4.2005/200. Laaja-alaisen ryhmän tavoitteena oli yhdenmukainen ja johdonmukainen vaikutusten arvioinnin toteuttaminen sekä osaamisen ja erilaisten näkökulmien tuominen arviointityöhön. SOVA -ryhmä arvioi mm. koulutus- ja sivistysstrategiaa (valmistui 2019), hyvinvointistrategiaa (valmistui 2019) ja ilmasto- ja energiaohjelman (valmistuu alkuvuodesta 2021).

POKAT-teema- ja asiantuntijaryhmien tehtäviksi määriteltiin:

- Edistävät alansa kehittämistavoitteiden toteutumista
- Esittävät näkemyksiä alansa tulevaisuudesta ja pyrkivät vaikuttamaan siihen mm. edunvalvonnallisin keinoin
- Laativat ryhmän toimintaa ohjaavan vuosittaisen toimintasuunnitelman ja arvioivat sen toteutumista
- Valmistelevat tarvittaessa alansa toimintaohjelman (alastrategian) ja päivittävät alan kehittämistavoitteet
- Seuraavat ja ohjaavat alansa toimintakentän kokonaisuutta
- Ennakoivat ja arvioivat alansa tilaa ja kehitysvaiheita sekä tunnistavat kehittämistarpeita ja mahdollisia ongelmakohtia
- Edistävät alan toimijoiden yhteistyötä ja verkostoitumista
- Edistävät oman alansa ja muiden alojen välistä toimintaa, ns. rajapintoja
- Käyttävät työssään alan huippuasiantuntijoita
- Tiedottavat alansa asioista tarvittaville sidosryhmille
- Voivat toimia myös erityistehtävissä, kuten keskeisten hankkeiden asiantuntija tai ohjausryhminä
- Tarkastelevat ohjelmatyön ja aluepolitiikan suhdetta arvioimalla hankkeiden vaikutusta alansa kehitykseen
- Valitsevat erikseen ne indikaattorit, joita käyttävät työskentelyssä apunaan
- Kokoontuvat säännöllisesti
- Osallistuvat vuosittain järjestettäviin kasvufoorumeihin
- POKAT 2021 -asiantuntijatyön toimintatapoja uudistettiin maakuntaohjelmakaudelle 2018-2021. Ryhmien toimintatavoiksi määriteltiin:
  - Perinteiset kokoukset, tiedonvaihto
  - Foorumitoiminta, seminaarit
  - Ad hoc-ryhmät
  - Asiantuntijapooli
  - Muitten tahojen työryhmät
  - Toimintasuunnitelma, toiminnan arviointi
  - Ekstranet, eri somealustat
  - Hankkeiden teemafoorumit
  - Verkostot

- Kunnanjohtajaedustus
- Ryhmät valmistelivat myös vuosittaisen toimintasuunnitelman, tosin osa ryhmistä teki suunnitelman 2-vuotiskaudelle. Toimintasuunnitelma oli vapaamuotoinen ja noin kahden sivun mittainen ja sisälsi seuraavat osiot:
- Ryhmän toiminnan tavoite (koko toimintakaudeksi)
- Arvio edellisen vuoden toiminnan toteumasta (ensimmäisen toimintavuoden jälkeen)
- Toiminnan vuosittaiset painopisteet (vaihtuvat vuosittain)
- Ryhmän toimintatavat (kokoukset, seminaarit jne.) ja niiden alustava aikataulutus
- Toiminnan mittarit (määrälliset ja laadulliset, ryhmä määrittelee itse)

#### 2.4. Maakuntaohjelman aikataulu

Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma POKAT 2025 laadinta on ajoitettu vuosille 2020–2021 niin, että maakuntaohjelma ympäristöselostuksineen on valmis hyväksyttäväksi v. 2021 lopun maakuntavaltuustossa. Alle on hahmoteltu maakuntaohjelman laadinnan suuntaa-antava aikataulutus, joka täsmentyy prosessin edetessä.

**POKAT 2025 maakuntaohjelman laadinnan aikataulu 1.1.2020-31.12.2021**

Älykkään erikoistumisen strategia on osa maakuntaohjelmaa, joten sen valmisteluprosessia ei ole erikseen aikataulutettu

Tehtävä	1.1.-31.12.2020						1.1.-30.6.2021						1.7.-31.12.2021					
	1-7/2020	8/2020	9/2020	10/2020	11/2020	12/2020	1/2021	2/2021	3/2021	4/2021	5/2021	6/2021	7/2021	8/2021	9/2021	10/2021	11/2021	12/2021
Pohjois-Karjalan strategia 2040 laadinta (maakuntasuunnitelma)	■																	
Aineistoanalyysi, tietotarpeiden tunnistaminen	■																	
POKAT 2021 maakuntaohjelman ulkoinen arviointi	■																	
Työohjelman laadinta		■																
MKH käynnistää POKAT 2025 laadinnan ja hyväksyy työohjelman		24.8.2020																
Osallistumis- ja arviointisuunnitelman laadinta (OAS)			■	■	■	■												
OAS julkinen kuulutus						■	■											
OASia koskeva viranomaisneuvottelu ELYn kanssa							■											
Osallistaminen: POKAT työryhmät ja muut sidosryhmät							■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
SOVA arviointi (sis. Tasa-arvo- ja maaseutuvaikutusten arvioinnin)							■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Ympäristöselostuksen laadinta				■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Workshopit, teemaseminaarit			■			■			■			■				■		■
Valmistelun käynnistys tiedoksi maakuntavaltuustolle						■	■											
Valmistelun tilannekatsaus maakuntavaltuustolle												■						
Maakuntahallitus käsittelee ensimmäisen luonnoksen												■						
Maakuntahallitus käsittelee lausuntokierrokselle lähtevän luonnoksen													■					
Lausuntokierros (sähköinen) 30.8.-8.10.2021 (alustavat päivämäärät)														■	■	■	■	■
Maakuntahallitus käsittelee maakuntaohjelman ja ympäristöselostuksen esitettäväksi maakuntavaltuustolle																	■	
Maakuntavaltuuston hyväksymiskäsittely maakuntaohjelmalle ja ympäristöselostukselle																		■
Maakuntaohjelmasta tiedottaminen				■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

18.4. Kuntavaalit





POHJOIS-KARJALA  
*Maakuntaliitto*